

Popis jednotlivých projektů

Školní rok 2020/2021

Projekt jsme zahájili v září, už v říjnu jsme ale byli odkázáni na setkávání pouze ve virtuálním světě. Vypadalo to jako velká překážka, ale nakonec se z toho stala nová příležitost a společnými silami se to podařilo. Ve výsledku vlastně omezení jiných mimoškolních činností dalo více prostoru na porady a schůzky v libovolném domluveném čase. Díky vývoji situace s koronavirem se nakonec akce realizovaly nejen za přítomnosti dětí, ale i se zástupci veřejnosti, a konference k prezentaci výsledků mohla být společná a na živo.

ZŠ Heuréka – Pellicova / Výsadba keřů a hmyzí hotel na Kraví hoře

Typ školy: základní škola, historický střed města Brna

Počet a věk žáků: 10 žáků ze 6. třídy

Náklady projektu: cca 10 000 Kč

Ostatní zpracované návrhy: Vyvěšování ptačích budek a krmítek na Špilberku
Ozelenění okolí školy – ulice Pekařská, Denisovy sady

Průběh projektu:

Škola Heuréka učí děti v **obdobích tzv. Velkých otázek**. Velká otázka Člověk a životní prostředí byla nastolena až v lednu, a tak tato skupina začínala se zpožděním oproti ostatním. Covidová opatření stále platila, takže i zde se většina **domlouvání** uskutečnila v **on-line** podobě. Další komplikace nastaly, když mělo proběhnout mapování terénu a sbírání nápadů – většina žáků totiž nebydlí v okolí školy, ale v jiných částech Brna a okolí. Zbyla tedy **varianta virtuálních procházek a prohlížení streetview**. A pak možnost **vyslat na procházku nejbližšího bydlícího žáka s fotoaparátem** a nad jeho snímky se zamyslet. V takové situaci nebylo lehké udržet počáteční nadšení. K tomu se časem přidalo to, že asistující studentka tým opustila.

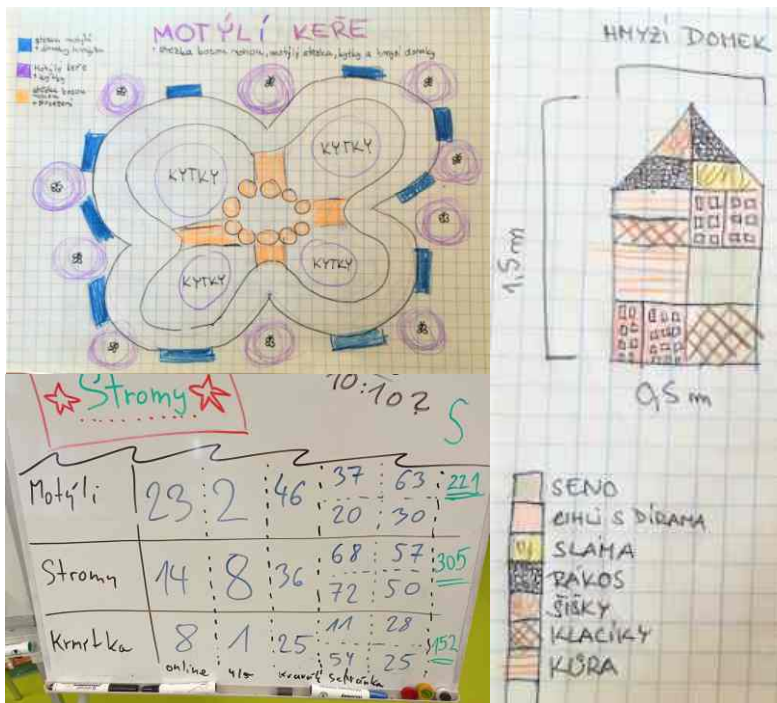
Nicméně žáci se nevzdali a vytvořili 3 návrhy. Představili je přes školní web a informační systém a před školou na plot vyvěsili plakát a hlasovací schránku. S anketou oslovovali i návštěvníky Kraví hory. **Do hlasování se zapojilo neuvěřitelných 677 lidí.**

Mezitím se muselo na úřadech zjistit, jestli jsou nápady realizovatelné ve vybraných místech. A tady nastal další problém – **historické centrum města je dle úřadů téměř nedotknutelné!** Naštěstí byla spojencem v projektu i Veřejná **zeleň města Brna**, a tato firma žákům **vybrala místo** vhodné a ne příliš vzdálené. Po úpravách projektu si nakonec žáci mohli **koupit několik keřů**, stavebnici ptačího krmítka, **půjčit náradí** od Rezekvítku (to kvůli dobrému hospodaření s penězi) a vyrazit. Pod Kraví horou v Brně se nyní můžeme těšit ze **zákoutí “motýlích keřů”** a na krmítku pozorovat ptáky.

Co se podařilo: Dokončit projekt i ve zkrácené době. Nevzdat to. Víc se těšit na sebe, vážit si setkávání. Skupina se dokázala o práce podělit.

Překážky a výzvy: Distanční výuka – průzkum na dálku, příliš přísná pravidla od úřadů, množství formulářů k vyplnění, se kterými se “nekamarádili” žáci ani učitelé.

Co na to děti: Chtěli bychom víc dělat a míň vyplňovat papíry. Ale bylo to takové jako ze života.

ZŠ Horníkova / Kam jinam než pod jinan

Typ školy: základní škola, velké sídliště v Brně-Lišni

Počet a věk žáků: 4 žákyně z 9. třídy

Náklady: cca 11 000 Kč

Ostatní zpracované návrhy: Krása barev – pomalování nevzhledných zdí
Naučná stezka ke škole – výsadby keřů a bylin, nápisy, obrázky

Průběh projektu:

Pan ředitel, čtyři žákyně a studentka MU. Počtem to byla **skupina nevelká**, ale hbitě se vrhla do průzkumu a vymýšlení. K doplnění nápadů byl **přizván i žákovský parlament**, aby pomohl na začátku a věděl, že **bude** moc **pomáhat i při realizaci**. Nápady pak žákyně utřídily pomocí společné myšlenkové mapy, některé dílčí návrhy pospojovaly, jiné zavrhly.

Nakonec z toho vzešly tři miniprojekty, které byly veřejnosti **představeny přes školní web i článkem ve zpravodaji městské části**. Také hlasování o výběru proběhlo živou i elektronickou formou. O jednom z námětů bylo rozhodnuto ještě během hlasování – všechny šedivé stavbičky, které se měly zdobit, namaloval někdo jiný. Souhra náhod? Podobné vnímání společného prostoru? Do ankety tedy zbyly návrhy jen dva.

Vítězný projekt Kam jinam než pod jinan představoval **hromadu práce**, což by tato malá skupinka **zároveň s přípravou na přijímací zkoušky** na střední školy jen těžko zvládala. Naštěstí si to děvčata a pan ředitel dovedli zorganizovat, povolali spolužáky, kolegy učitele, pana školníka a výsledkem je, že **před školou stojí bytelné posezení** z obroušených a natřených sestav dřevěných paletových laviček. Bonusem pro návštěvníky tohoto místa měl být **jinan**, který **zde byl vysazen**.

Abychom nezapomněli – dřevěné palety věnovala škole firma LANATEX a.s. **Za ušetřené peníze se nakoupily barvy** a na chodníku před školou začala vznikat **hravá naučná stezka** vymyšlená v druhém nevítezném návrhu. **Komu bude posezení sloužit?** Žákům pro výuku na čerstvém vzduchu, kolemjdoucím k odpočinku, rodičům příjemní čekání před školou na jejich ratolesti.

Co se podařilo: Být v kontaktu přes internet (když to jinak nešlo), a tak i **v malém počtu vše naplánovat, zorganizovat a zrealizovat**. Dávat o sobě vědět prostřednictvím článků.

Překážky a výzvy: Malý tým a hodně práce. Jeden z návrhů nečekane vypadl z hlasování. A překvapivě i přes dobrou propagaci hlasovalo málo lidí.

Co na to děti: Bylo **těžké udělat dobrou prezentaci a mluvit** na konferenci **před mnoha lidmi**. Ale bylo to zajímavé. Z posezení máme radost, když vidíme, že se stále využívá.

Rok po výsadbě: Posezení slouží dobře, jinan byl bohužel při údržbě travnaté plochy podetnut. Snad další strom přežije déle.

**POMÁHÁME
SPOLU MIMO ŠKOLU
VÝSLEDEK
HLASOVÁNÍ**

Projekty

1) KRÁSA BAREV
Zkrášlení nevzhledných zdí
Projekt byl realizován!
***

2) KAM JINAM NEŽ POD JINAN
Příjemné posezení u školy
Jinan dvovalaločný
***

3) NAUČNÁ STEZKA KE ŠKOLE
Zábava a vzdělání
Výsadba keřů a bylin
Nápisy na chodníku

ZŠ Jana Broskvy / Více stínu na biotop

Typ školy: základní škola, městská část Brno-Chrlice, spádová škola pro vesnice v okolí

Počet a věk žáků: 6. tř. – Poznávací klub

Náklady: cca 13 000 Kč

Ostatní zpracované návrhy: Dětské hřiště s přírodními prvky
Informační panely o třídění odpadů ke kontejnerovému stání

Průběh projektu:

V této škole se do projektu připojili žáci **Poznávacího klubu** – předmětu, který hodně pracuje s poznáváním místního prostředí. Tak se vhodně **propojilo vzdělávání s aktivním občanstvím v místě bydliště** některých žáků. Ti ostatní, co bydlí o kousek dál, s plánem vylepšovat pouze bližší okolí školy taky souhlasili. Poměrně malým žákům dělala trochu **problém práce v online prostředí**, těžko se tvořily pracovní skupinky a pak i plnily konkrétní úkoly. Trvalo dlouho, než se podařilo i konzultantům Rezekvítku a MU **připojit do školního komunikačního systému**, aby mohli být svými radami žákům dostatečně přístupní. Ale nakonec se zadařilo.

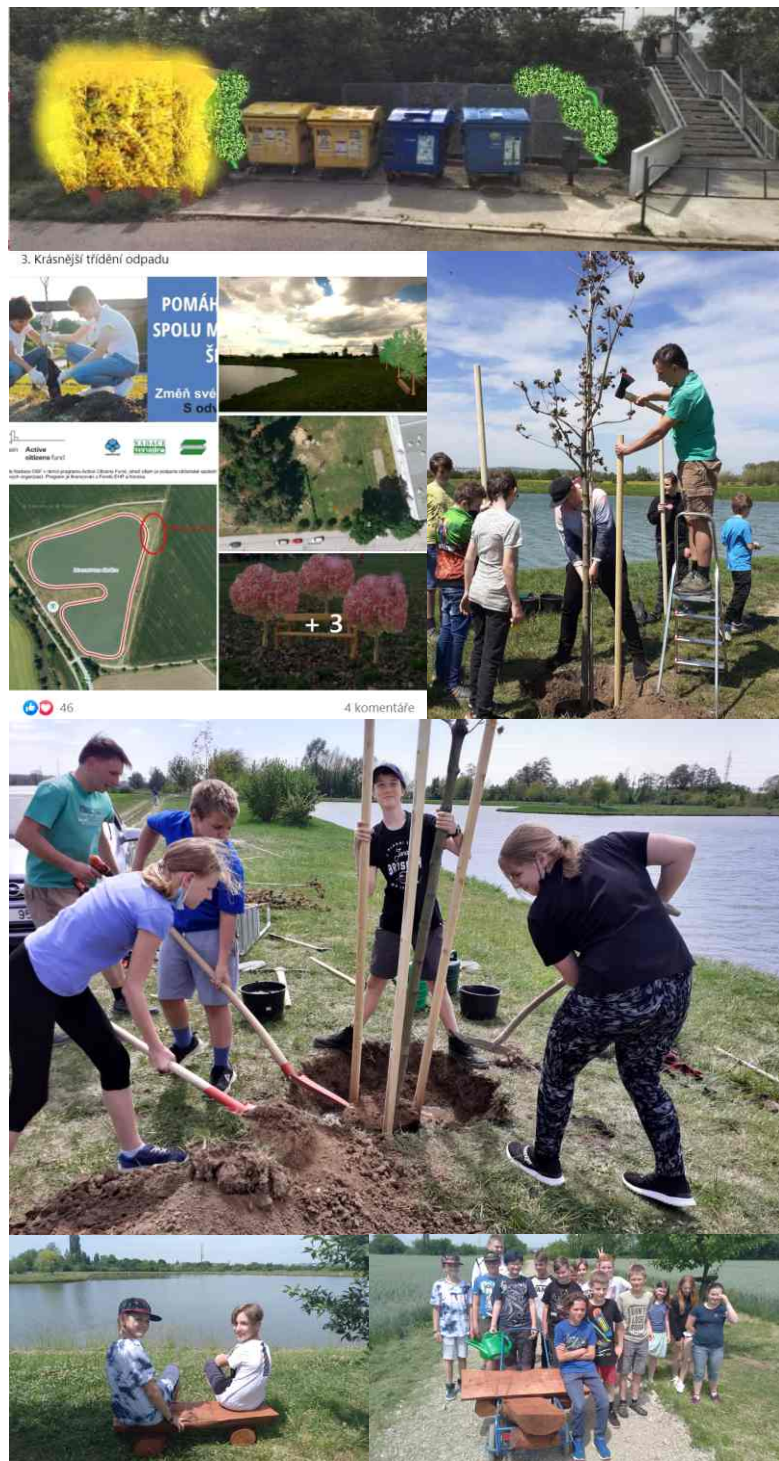
Po vyřazení návrhů na pořízení osvětleného přechodu přes silnici u školy a jiných, které svým rozsahem **přesahovaly rozhodovací i finanční možnosti** našeho projektu, zbylo 9 nápadů. K výběru těch nejzajímavějších posloužilo hlasování ve skupině. Každý ze 3 miniprojektů pak zpracovaly menší skupinky pod vedením studentky MU, pana učitele a s radami od Rezekvítku. Vybrané **děti s panem učitelem navštívili i místní úřad**, aby s příslušnými komisemi **probrali možnosti realizace**. Nápad byl každý úplně jiný, veřejnost to měla na rozhodování těžké. Děti využily **pomoci rodičů a uspořádaly facebookovou anketu** – sice se o něco hůř počítají hlasy a počty hlasujících, ale rychleji se dostane mezi víc lidí. Anketa byla **doplněná mapkami, plánky i jednoduchou vizualizací návrhů**.

Vítězná **výsadba** vzrostlých javorů a **umístění dřevěných laviček** bude v následujících letech určitě dobře sloužit. **Chrlický biotop** neboli vodní nádrž je **místem pro aktivní odpočinek** nejen občanů Chrlic, ale i **vzdálenějšího okolí**. Byly pořízeny tři docela velké stromky, náročné na přepravu. Žáci sehnali kolečka, na ně naložili nářadí, žebřík, stromy, kůly i lavičky a všechno **to víc než kilometr** vezli na místo. Tady se zapojilo víc lidí než jen tento tým. **S výsadbou každého stromu pomáhala jiná třída**.

Co se podařilo: Děti se učily mezi sebou **komunikovat v týmu**, nebýt jen pasivními posluchači a **nespoléhat ve všem jen na pana učitele**. Povedlo se hlasování, výroba laviček i výsadba javorů. Stromy jsou blízko vody, tak bude snazší obstarat zalívání.

Překážky a výzvy: Velké potíže dělalo dětem **vyplnění všech formulářů**, vzájemná komunikace, dodržování termínů pro jednotlivé fáze projektu. Výzvou bylo domlouvání se s dospělými při nákupu materiálu a na úřadě a závěrečná prezentace – **mluvení před cizími lidmi**.

Co na to děti: Naučili jsme se víc spolupracovat, komunikovat s ostatními.

ZŠ Mokrá-Horákov / Stezka bosou nohou

Typ školy: základní škola, vesnice s 2700 obyvateli, 15 km od Brna

Počet a věk žáků: 19 žáků ze 3.–9. třídy, žákovský parlament

Náklady: cca 14 500 Kč

Ostatní zpracované návrhy: Úklid černých skládek v obci a umístění laviček s infotabulemi
Výsadba stromu a zbudování laviček a velké přírodní šachovnice

Další tipy: Hřiště, úpravy zastávek, naučné stezky, úpravy veřejných ploch zeleně, posezení

Průběh projektu:

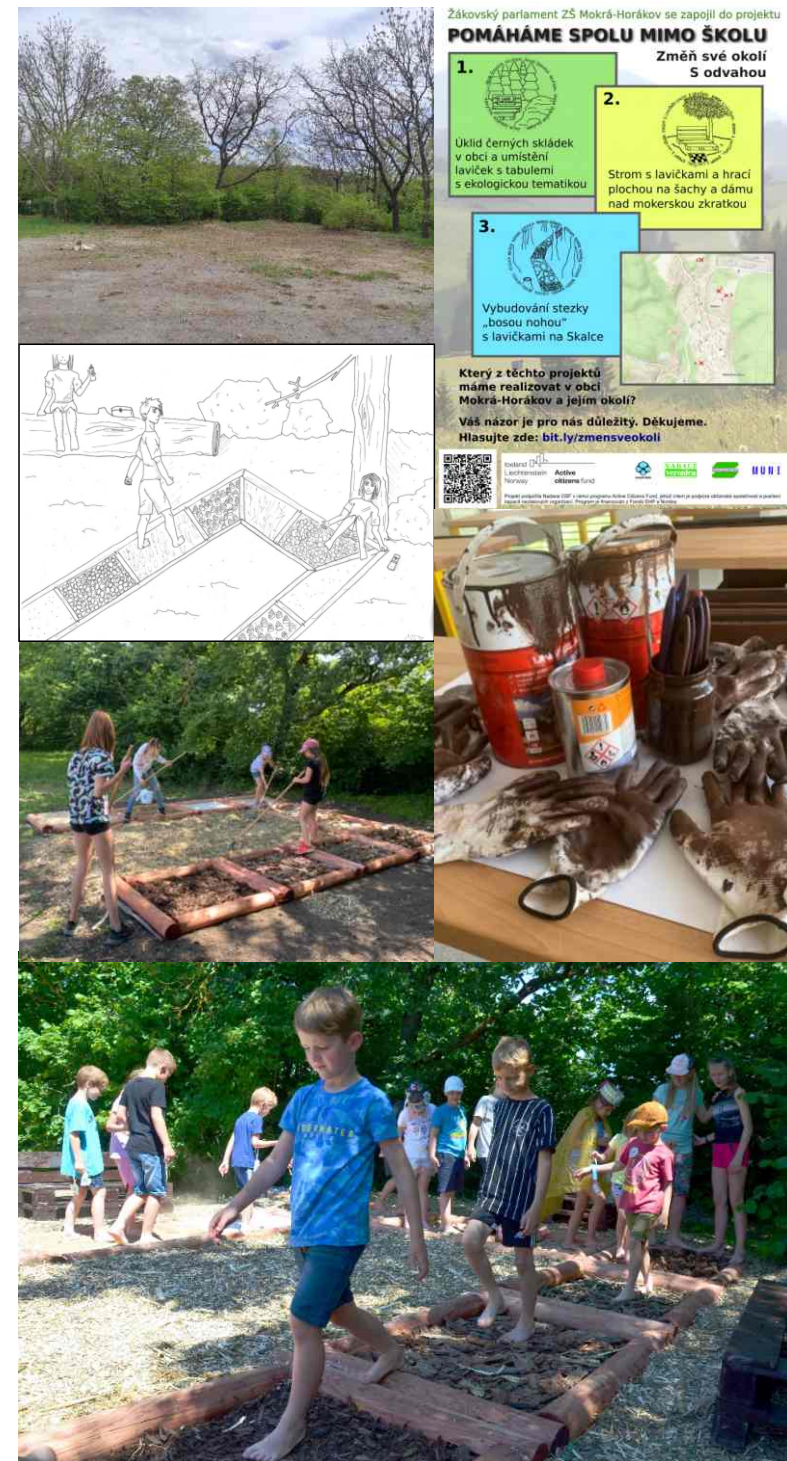
Výzvy k vylepšení okolí školy se s nadšením ujal **Žákovský parlament**. V něm jsou vždy **dva žáci z každého ročníku**, vedou ho dvě paní učitelky. Žákovský parlament je skupina těch nejaktivnějších dětí, což je vidět i na tom, kolik jiných akcí má během roku na starosti. Místo živého **setkávání** to tentokrát muselo jít přes GoogleClassRoom, a to **každý týden na hodinku**. Díky důkladnému zmapování obce bylo **vytipováno 12 míst** s různými problémy. Konzultace s Rezekvítkem, **schůze s paní starostkou** i obodování námětů podle zadaných kritérií poslalo 3 z nápadů do finále. Vyzdvižení zaslouží **grafické zpracování hlasování**, i to, jak se více institucí spojilo při propagaci projektu v obci. Děti si **nevybrané nápady nenechaly pro sebe, ale předaly je zastupitelům**. V budoucnu se možná najde prostor i pro ně.

Každý ze tří návrhů byl pečlivě zdokumentován, **promyšlen, propočítán i zakreslen**, aby mohl být představen před hlasováním veřejnosti. To proběhlo v dubnu 22.4. **na Den Země a bylo jasno** – vyhrála **Stezka bosou nohou**. Je situovaná **na mokerské Skalce**, místě častých výletů místních. Již opět **spojenými silami** parlamentáři zařizovali **nákup materiálů, sbírání výplně** do stezky, **úpravu terénu**, vyměřování, výkopy i instalaci celé stezky. Nezapomněli ani na **ošetření dřeva**, aby dlouho vydrželo odolávat povětrnostním podmínkám.

Co se podařilo: Propagace mnoha cestami (web školy, obce, fb, knihovna, školní zpravodaj, zpravodaje okolních obcí, plakáty, vývěsky). Zapojení spolužáků – v mezích covidových opatření. **Kvalitní stavba**, která hravě přečkala první rok užívání. Děti dokázaly navázat **komunikaci s úřady**, udělat něco pro obec, pro své kamarády.

Překážky a výzvy: Distanční výuka a **nemožnost se setkávat živě** – to hodně demotivovalo a brzdilo veškeré domlouvání a rozdělování práce.

Co na to děti: Zjistili jsme, že je lehčí něco zpovzdálí kritizovat než reálně tvořit a od nápadu **k realizaci vede DLOUHÁ cesta**. Víc hlav víc ví a víc rukou víc udělá. **Každý může něco změnit**, když k tomu najde odvalu!

ZŠ a MŠ Želešice / Posezení u kachen

Typ školy: základní škola, vesnice do 2000 obyvatel

Počet a věk: 13 žáků ze 3.–6. třídy

Náklady: cca 6 000 Kč

Ostatní zpracované návrhy: Pomalování nevzhledných nádob na vodu u fotbalového hřiště
Přístřešek u multifunkčního hřiště

Průběh projektu:

Na začátku listopadu se dvě paní učitelky rozhodly, že to zkusí. Zrovna panoval tuhý lockdown, a tak napsaly žákům a jejich **rodičům mail s výzvou**, jestli se chtějí podílet na zvelebení své obce. Zareagovalo 18 žáků. **První schůzka** a seznámení se s Rezekvítkem, průvodcem projektu, proběhla **online, jako potom i řada dalších**. Nicméně postupně žáci zvládli **v menších skupinkách projít obec**, nafotit problémová místa a začít vymýšlet, jak je vylepšit.

Pro jistotu, aby ty nápady opravdu mohly jít realizovat, **si žáci domluvili schůzku s paní starostkou**, kde pěkně všechno předvedli, **vysvětlili a sami se dozvěděli vše potřebné**. Z šesti návrhů se vybraly tři a žáci se pustili do shánění podrobnějších informací, kreslení, zjišťování cen materiálů, dodavatelů apod. Neváhali **využít zkušeností rodičů, známých**, a tak jim to šlo od ruky. Během zimních měsíců a stále online pracovaly 3 skupinky, každá zvlášť. Do vedení se přidala ještě **studentka MU**, takže **každá skupinka měla svého vedoucího**. V polovině dubna už byly návrhy zpracované, informační plakáty vyrobené, prostě vše připravené pro veřejné hlasování – s tím **opět pomohla obec**. Kterou změnu by si obyvatelé přáli nejvíc?

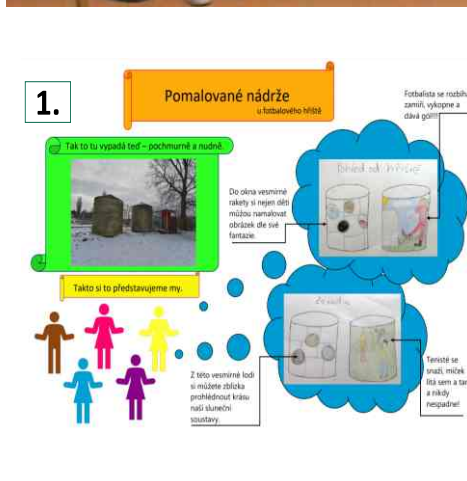
Jelikož v obci není mnoho míst, kde by se dalo posedět v přírodě a zároveň blízko domu, s velkým náskokem vyhrál **poměrně náročný projekt Posezení u kachen**. A teď teprve začal kolotoč! Shánění dřevěných palet, v rámci pracovních činností jejich úprava – broušení, natírání, montování. A nakonec **velká společenská akce – instalace prvků na místo**. Sešli se malí i velcí, rodiče, učitelé, kamarádi, dokonce i starosta ze sousední vesnice. Někdo přijel s bagříkem, jiný s motorovou pilou, další s rýčem, a tak to rychle přibývalo před očima.

Co se podařilo: Díky sponzorským darům se **náklady na materiál snížily na polovinu**, a tak zbylo i na občerstvení při realizaci. Zapojili se hojně spolužáci i rodiče. Děti měly **zážitek z reálného zkrášlování svého okolí**. Posezení tu bude sloužit ještě řadu let.

Překážky a výzvy: Hledání v **katastrální evidenci**, **ukradený materiál** těsně před realizací, covid.

Co na to děti: Byla to zajímavá zkušenost. Měli jsme radost, že nám tolik dospělých rádo pomohlo. A že jsme zvládli i výzvu v podobě mluvení na konferenci. Snad se podaří udělat i ty ostatní nápady.

Po roce: Posezení u kachen žije dál. Kačeny se rády zdržují kolem potoka v místech posezení, je to takový milý vesnický detail. Stůl a lavičky i stojany na kola používají cyklisté, kteří tu jezdí po cyklostezce kolem Bobravy, sedává tu i místní mládež a maminky s dětmi. Zatím na nich nikdo neprováděl žádnou údržbu, ale obec zajišťuje vysypávání odpadků z popelnice, která je součástí posezení. V příštím školním roce žáci školy v pracovních činnostech znovu natrou dřevěné prvky.

Biskupské gymnázium / Posezení v lese před školou

Typ školy: střední škola ve vilové čtvrti, Brno-střed

Počet a věk žáků: 8 žáků ze 2. ročníku

Náklady: cca 13 000 Kč

Ostatní zpracované návrhy: Revitalizace kruhového objezdu u zastávky Barvičova
Výzdoba zastávky MHD Barvičova

Průběh projektu:

Rychlý **online úvod**, probírání toho, **jak si z předchozího školního roku pamatujeme okolí** školy, a nakonec i skutečný průzkum a **mapování prostoru a jeho nedokonalostí**. Škola je situovaná v klidné čtvrti u lesa, takže by se zdálo, že není co vylepšovat. Ale přece se našlo **místo – okolí zastávky**, kterou denně využívají místní a s nimi většina studentů Biskupského gymnázia. **Anketa mezi obyvateli i studenty** poukázala na **nedostatek stínu a zeleně**, některým i zastávka samotná připadala omšelá a fádni.

Začalo tedy zjišťování majitelů, jejich kontaktování a **domlouvání souhlasů s případnou realizací** výsadeb. **Studenti se ukázali být velmi zdatnými telefonisty**, obratem našli soukromé majitele a souhlas získali. Horší to bylo opět s kontaktováním úřadů. Pozemky ve vlastnictví státu měly svého **správce daleko**, a ten **neviděl důvod, proč by se na daném místě mělo něco měnit**. Bylo potřeba **obratem vymyslet další variantu** místo relaxační zóny u zastávky. A tak vznikl miniprojekt Posezení v lese. Nakonec ve veřejném hlasování (probíhalo v infosystému školy, ale i přes plakátky) vyhrálo právě to poslední téma. Studenti **dokázali sehnat dostatek dřeva**, domluvit **odborné nařezání a rostlinný sortiment**. Sami se chopili nástrojů a **pod dozorem odborníka sestavili** jak lavice, tak vyvýšené květinové záhony. Jejich osázení bylo už pověstnou “třešničkou na dortu”.

Co se podařilo: Vytvořit **originální propagační materiál**. Dobře rozdělit práci a **využít i spolupráci studentky MU** na praxi. Samostatně oslovovat úřady a odborníky na různá témata. A nakonec operativně vytvořit náhradní plán, který ze všech návrhů byl vlastně pro nejbližší okolí školy nejužitečnější. Hlavně **vybudovat místo, které je opravdu hojně využíváno školou i veřejností**.

Překážky a výzvy: Zdlouhavá a **nevstřícná komunikace s úřady**, studentům nepochopitelné odmítání jejich aktivity.

Co na to děti: Naučili jsme se **nebát komunikovat s neznámými lidmi**, dobře jim vysvětlit, o co nám vlastně jde. Vyzkoušeli jsme **sílu spolupráce i dělbu práce**. A naučili jsme se povznést se nad neúspěchy a **přijmout to, že jsme museli slevovat** z původních velkých cílů.

Po roce M. píše: “Vždycky se usměji, když procházím kolem a vidím třídu, co má pro změnu hodinu jinde než uvnitř v lavicích, nebo když vidím pár maminek s kočárkem, co si užívají příjemného stínu. Když se ale ohlédnu o těch několik měsíců zpátky, je toho víc, co si člověk z takového projektu odnese. Často je to hlava plná starostí, bezmoc, když nám okolí nejde vstříc, nebo jednoduše strach, že to nevyjde. Ale moc si cením všech těch zkušeností s komunikací, jak mezi sebou v týmu, tak třeba s cizími lidmi, potažmo úřady. Pomáháme spolu nás naučilo umět se ozvat a uvědomit si, že každý máme svůj hlas a schopnost věci měnit.”

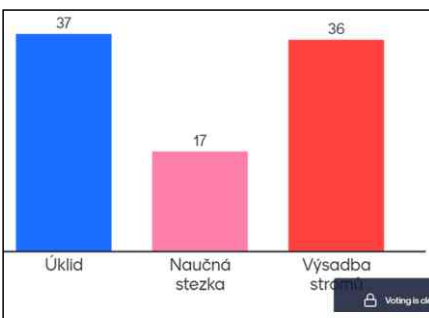

POMÁHÁME ŠPOLU MIMO ŠKOLU

V projektu je zapojeno asi 15 studentů, kteří jsou rozděleni do tří skupin a každá skupina pracuje na jednom návrhu projektu.

1. projekt pracuje s návrhem úklidu některých zanedbaných míst města Brna.
2. projekt přemýšlí o vybudování naučné stezky Wilsonovým lesem.
3. projekt by chtěl vysadit párk národních stromů Evropy (č. světa).

Vzpomínáte na ekologický projekt našeho gymnázia?

Díky Vaší pomoci vybrali jeden z projektů a k němu krásný název.

ZaZELEN

POMÁHÁME ŠPOLU MIMO ŠKOLU

Cyrlometodějské gymnázium a Střední pedagogická škola / Úklid odpadků v různých částech města

Typ školy: střední škola ve vilové čtvrti, Brno-střed
Počet a věk žáků: 14 studentů ze všech ročníků – zájmový kroužek Ekologie
Náklady: cca 13 000 Kč
Ostatní zpracované návrhy: Naučná stezka ve Wilsonově lese
 Arboretum národních stromů na Kraví hoře

Průběh projektu:

Na výzvu paní učitelky se dala dohromady **skupina těch, kteří měli zájem** pro okolí školy něco podniknout. Škola je v celkem upravené městské části, a tak by se zdálo, že nebude co **vylepšovat**. Představitivost dětí však nic nezastaví.

Tato skupina vytvořila 9 návrhů, z nichž některé byly až velkolepé (nový altán s knihovnou, nové dětské hřiště). Po **přezkoumání návrhů s ohledem na zadaná kritéria** se z toho nakonec vylouply tři aktivity. Svými radami zde hodně přispěla **konzultantka z Veřejné zeleně města Brna**. Jednak už se s podobnými aktivitami studentů sama setkala a dokázala vysvětlit, jaká povolení jsou potřeba, a také dobře zná **“teritorium” školy a jaké druhy dřevin se tu smí sázet**. Studenti její rady zapracovali do svých návrhů, které předložili veřejnosti i s informací o hlasování – **letáčky do schránek**, plakátky, články v místních zpravodajích, sociální sítě, školní informační síť, ale také **osobní oslovení místních lidí s anketou**. S touto fází již **pomáhal student MU** na asistentské praxi. Překvapivě se nakonec online ankety zúčastnilo méně lidí než studenti čekali.

Těsně **vyhrála varianta velkého uklizení**. Nakoupily se pytle, rukavice, tašky na **tříděný odpad**, respirátory, nějaké to občerstvení pro pracující, připravily se **mapky s vyznačenými trasami**. Veřejnost zvala **videopozvánka i plakáty**. Tři akční týmy se pak vydaly do tří různých městských částí, které podle zkušeností studentů potřebovaly tento zásah. Po naplnění většiny pytlů a jejich umístění na patřičná místa se všichni sešli k **závěrečnému posezení**. Zbývalo jen toto vše přetavit do prezentace na závěrečnou konferenci, a to se skupině velmi zdařilo.

Co se podařilo: Rozdělit dobře práci do týmů, komunikovat ve skupině původně neznámých lidí, komunikovat s dalšími lidmi (konzultace odborníků, propagace v tisku). A **hlavně vyčistit kus města** – nasbíralo se **20 velkých pytlů** odpadků.

Překážky a výzvy: Na začátku byly velké nápady, které bylo **potřeba přizpůsobit lidským i finančním zdrojům**. Bylo nutné zohledňovat daná kritéria a vnímat všechny další limity určené místem realizace, z velkých vizí ustoupit k realizovatelným akcím. Ve středu měst je těžké něco prosadit.

Co na to děti: Naučili jsme se víc dívat kolem sebe, komunikovat, plánovat postup a rozdělit práci, nebát se zapojit do veřejného dění. Zároveň jsme zjistili, jak finančně náročné mohou být různé aktivity – výsadby, budování drobných staveb.

EDUCAnet / Hmyzí hotel

Typ školy: střední škola na sídlišti, Brno - Bohunice

Počet a věk žáků: 30 žáků 2. roč., předměty ekologie a základy společenských věd

Náklady: cca 5 000 Kč

Ostatní zpracované návrhy: Úklid říčky Leskavy
Úklid kolem školy, osvěta o třídění odpadu

Průběh projektu:

Nejpočetnější skupinu celého projektu Pomáháme spolu mimo školu tvořily dvě třídy této střední školy, které se sešly na předmětech ekologie a základy společenských věd. Řeklo by se, že víc hlav víc ví, ale zas tak výrazné to nebylo. Spíš se projevil efekt „Však on to někdo udělá, je nás dost.“ Nápadů bylo přiměřeně, jen bylo **potřeba se odpoutat od plánů na vylepšení školních pozemků**. Studenti by se rádi zaměřili na školu, ale tento projekt chtěl zvelebovat veřejné neomezeně přístupné prostory.

V zajištění distanční výuky skupina na sbírání námětů **využila několik spolužáků, kteří bydlí blízko školy**. Podařilo se tak vytipovat, která místa by zasloužila velký jarní úklid a která by šla trochu zabydlet. V **hlasování na FB Živé Bohunice** se místní obyvatelé vyjádřili více hlasy pro hmyzí hotel. Početná **skupina se rozdělila podle dovedností do týmů** – jeden tým se ujal **plánování konstrukce hmyzího hotelu**, jiný sbírání **informací o významu hmyzu** a o tom, jak ho přilákat a nabídnout místo k bydlení, další pak tyto informace uspořádal do podoby **informační tabule na profesionální úrovni**. Tým techniků **hotel vyrobil** a další tým připravil **doprovodný program** pro děti. Proč pro děti? Protože výroba hmyzího hotelu byla uspořádaná jako **akce pro veřejnost, kde se všichni mohli zapojit** do sbírání výplňového materiálu do dřevěného hotelu. Kdo neshíral, mohl si hrát a soutěžit na hmyzí téma, dětem se dostalo i malé odměny. Skupinu čeká v budoucnu kontrolování hotelu a jeho výplně, aby vše správně fungovalo.

Co se podařilo: Rozdělení úkolů do **týmů „specialistů“**. Zapojit do výroby **veřejnost** – děti i dospělé. Vzdělávat prostřednictvím velmi dobře graficky připravené informační tabule. Tím vzdělávat i sebe. Domluvit propagaci na obecních stránkách.

Překážky a výzvy: Bylo potřeba se vypořádat s tím, že **v místě školy bydlí jen malá část** studentů, což pro průzkum i následné komunikování s veřejností byla nevýhoda. **Úřady nedovolily postavit ceduli**, studenti museli improvizovat.

Co na to děti: Bylo skvělé si takový projekt zkusit. Měli jsme **radost z ohlasů veřejnosti** – kolemjdoucí lidé byli nadšení, že někdo v naší generaci chce pomoci k záchraně planety, i když jen takovým drobným činem. Bylo fajn, že jsme na projekt dostali peníze.

EKOgymnázium / Rozkvetlá Osová

Typ školy: střední škola na sídlišti, město Brno-Starý Lískovec

Počet a věk žáků: 26 žáků kvarty (jako 9. tř. ZŠ)

Náklady: cca 12 000 Kč

Ostatní zpracované návrhy: Třešňový sad na nevyužívané louce
Zkrášlení zdi kolem kontejnerů na odpad

Průběh projektu:

Projekt začal nadějně. Zapojila se **celá třída**, doprovázely ji **2 aktivní učitelky** a **1 velmi šikovná studentka MU** na asistentské praxi. Průzkum v malých skupinách začal hned na začátku listopadu, na **začátku prosince už studenti mohli předvést a zkonzultovat své nápady**. Něco proběhlo písemně, něco na online schůzkách.

Studenti založili k projektu **vlastní facebookovou stránku**, natočili a sestříhali **propagační video** ke každému ze zamýšlených miniprojektů a umístili je na stránku. Vše bylo připraveno k hlasování už na začátku ledna, ale **do hlasování se nakonec všechny nápady nedostaly**. Bylo potřeba ověřit, **zda jsou návrhy akceptovatelné majitelem pozemků**, tím byla městská část Starý Lískovec. Bylo však **těžké získat i jen termín přijetí** na úřadě. Potom doufat, že se návrhy projektů dostanou na jednání příslušného odboru zastupitelstva – opět několikrát odloženo. Mezitím bylo rozhodnuto, že **ony zdi kolem kontejnerů se zruší**, nápad neprošel. Kvůli inženýrským sítím **nebyl povolen ani třešňový sad** a zbylo Zkrášlení zastávky Osová. **Po dlouhém čekání se dostavil první dílčí úspěch** – nějaké úpravy v prostoru možné budou. Bohužel v míře omezené, ale **se souhlasem Dopravního podniku** města Brna by šlo zrealizovat výsadbu keřů a trvalek. **Studenti kreslili, počítali, zjišťovali sortiment, navrhovali, posílali k projednání na obě instituce**. Lhůty jsou však neúprosné – jak třicetidenní lhůta pro vyjádření úřadu, tak lhůty pro vysazování rostlin. **Do toho ještě začala velká rekonstrukce** v širším okolí dopravního uzlu Osová. **O výběr vítěze se tedy postaraly úřady**.

Během prvního roku se této skupině podařilo absolvovat mnoho návštěv a konzultací s úřady, ale **na realizaci jejich nápadu se muselo počkat až na další školní rok**. I to je ale výstup projektu – studenti zažili na vlastní kůži, že od nápadu k realizaci je někdy hodně dlouhá cesta. Trochu to připomínalo **pohádku O kohoutkovi a slepičce**, jen tu nešlo o život. Společný s pohádkou je ale konec této dvouleté anabáze. Po všech jednáních, výměně zaměstnanců a nových jednáních se **v posledním měsíci druhého roku podařilo budku na zastávce obrousit, natřít, přidat truhlíky a vysadit do nich kvetoucí a popínavé rostliny**. Čekajícím cestujícím tak bude v opravené zastávce hned o něco veseleji.

Co se podařilo: **Vytrvat a nevzdat se**, trpělivě snášet rozmary úřadů a pokračovat. Povzbuzovat se v týmu, domlouvat nové možnosti. **Kreativně zpracovat propagační** nápadů i závěrečnou prezentaci.

Překážky a výzvy: Velmi zdoluhavé a **náročné jednání s úřady**, nekonečné čekání na vyjádření. Špatný pocit z toho, že chceme dát svému okolí něco dobrého, ale nemůžeme.

Co na to děti: Už nikdy nechceme řešit nic s úřady, je to zdoluhavé a nakonec často marné! Na druhou stranu jsme si **uvědomili, jak silný je náš tým, když spolu komunikujeme a dokážeme spolupracovat**. A jsme hrdí, že jsme to nakonec dokázali!

Školní rok 2021/2022

Doufali jsme, že bude situace s nemocí Covid-19 lepší a projekty se konečně rozběhnou, jak jsme plánovali. **Bohužel se vše spíše zhoršilo.** V prvním roce byly děti na distanční výuce, ale zdravé a mohli jsme se celkem pravidelně scházet. V tomto roce jsme se dostali do víru hybridní výuky, karantén, často i nemocí, situace se měnila ze den na den.

Novinkou tohoto školního roku byla také **finanční výzva – příspěvek z projektových zdrojů byl totiž nižší**, žáci získávali část prostředků či materiál pomocí různých forem fundraisingu. Do života se jim tato zkušenost rozhodně může hodit.

Jak to naše statečné a odhodlané týmy zvládly?

ZŠ Horní / Bylinková lavička

Typ školy: základní škola, stará i nová zástavba, Brno-Štýřice

Počet a věk žáků: 6 žáků ze 3.–5. tř. (žakovský parlament)

Náklady: cca 2 000 Kč

Ostatní vypracované návrhy: Barevné posezení před školou
Bylinkové truhlíky

Průběh projektu:

Žáci této skupiny byli **docela malí**, a tak – v souvislosti s dalšími okolnostmi - nakonec připravili **méně nápadů**. Jak pracovali na jejich detailech, vytvořili nakonec **jeden nápad zkombinovaný** ze všech. Hlasování, které mělo být součástí zapojení veřejnosti, tak nakonec nebylo postaveno na otázce – který projekt, ale spíše jestli vůbec by ten jeden byl podpořen. Děti si netroufily zasahovat do ploch příliš vzdálených, využily prostor sice veřejný, ale jim velmi blízký – místo před školou, kde čekávají rodiče na děti. Snadněji se jim tak získával souhlas se “stavbou”. Důležitou podporou pro děti byla i studentka z MU, která například pomáhala dětem zjišťovat různé technické detaily, aby jim vše správně drželo. Zimní přípravy pokračovaly na jaře sestavením a nabarvením lavičky a výsadbou léčivých bylinek. Děti si vybraly mátu a rýmovník, které jsou účinné na nachlazení, nejčastější dětské onemocnění. Vrcholem celé akce bylo slavnostní odhalení lavičky, na které žáci připravili pro obecnost pestrý kulturní program. Zbývá domluvit, kdo se o bylinky bude starat, když budou žáci během letních prázdnin pryč. A když se taková léčivá lavička osvědčí, tak jestli k ní časem nepřibude i další.

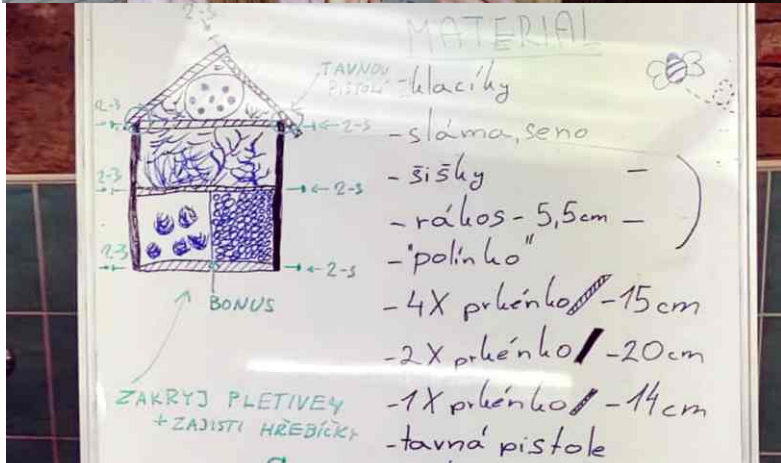
Co se podařilo: Získat levně materiál na lavičky, získat sazeničky bylinek od veřejnosti, do vybudování posezení zapojit i dospělé příznivce školy, nacvičit hudební vystoupení.

Překážky a výzvy: Málo předchozích zkušeností, žáci z více tříd, které se kvůli omezení nemohli potkávat, málo času a hodně formulářů na vyplňování.

Co na to děti: Z lavičky máme radost. A taky z toho, že teď máme kamarády i z jiných tříd, i když jsme se na začátku spolu vůbec neznali a nebavili.

HMYZÍ HOTELY

Dílna pro rodiče s dětmi
27.4. od 16:00 (konec cca v 18:30)
Husova 17
menší občerstvení na místě
vstup zdarma

Dílnou Vás provedou žačky 8.A, poradí a pomohou

JAKÝ HMYZ SE V HOTELU UBJEVUJE?
včely samotárky, motýli, pestřenky, zlatoočka, berušky a škvorci

PROČ HMYZÍ HOTEL?
Abychom přilákali více druhů i větší počet opylovačů a dravců

Iskoland Lisochstein Norway Active citizens fund rezekvítek SÁDACE Lesy ČR MUI

Projekt podporilo Ministerstvo ČR v rámci programu Aktivní občanské fundy, jehož cílem je podpora občanské společnosti a posílení kapacit neziskových organizací. Program je financován z Fondu EFOP a Norveje.

ZŠ Husova / Hmyzí hotely - environmentální workshop

Typ školy: základní škola, historický střed města Brna

Počet a věk žáků: 10 žáků z 8. třídy

Náklady: cca 4 000 Kč

Ostatní zpracované návrhy: Zelená střecha
Květinové truhlíky před školou

Průběh projektu:

Na **úvodní schůzce** žáků, učitele a pracovníka Rezekvítku se žáci dozvěděli, o co v projektu jde, a hned se pustili do vymýšlení. **Myšlenky vířily, mozky bouřily**, žáci si pak vzájemně své nápady představovali a vysvětlovali. **Zapisovalo se vše**, ale už od začátku se některé nápady jevily realizovatelnější než jiné. Po **zvážení vlastních možností a schopností** žáků se utvořily tři skupiny, každá z nich začala shánět informace a získávat povolení od majitelů. Zde se jako velká **překážka ukázala samotná poloha školy** v centru města. Navíc je škola památkovou budovou, což s sebou nese další omezení. Možná by žáci raději vymýšleli nějaký společensky prospěšný projekt, ale podmínky našeho projektu je **nutily přemýšlet o venkovních veřejných prostorech**. Nutno říct, že to nakonec vyhrálo nejlepší řešení – **akce uspořádaná ve škole, a přitom dosah i o mnoho kilometrů dál**. Žáci vymysleli a nakreslili podrobný **technický postup**, vyrobili **prototyp**, spočítali množství materiálu, který bude potřeba, **vše potřebné sehnali** a doufali, že **přilákají mladší spolužáky i jejich rodiče**. A povedlo se – malí i velcí účastníci přišli, hmyzí hotely vyrobili, dozvěděli se, jak se o ně starat a odnesli si je na místa, kde díky nim bude moct dobře žít hromada hmyzích přátel.

Co se podařilo: Navrhnout vlastní výrobek, vyrobit prototyp, vymyslet takovou **aktivitu, která šla zrealizovat a může ovlivnit veřejný prostor** a pomoci přírodě, vytvořit hezkou pozvánku, komunikovat s malými i velkými účastníky workshopu, skvělé výrobky.

Překážky a výzvy: omezení daná polohou školy v historickém centru, lenost a ztráta motivace v průběhu projektu, administrativa, organizace práce v relativně malé školní dílně.

Co na to děti: Při práci na projektu jsme **o sobě navzájem zjistili věci, které bychom jinak nevěděli**. Bylo těžké najít čas a udržet si motivaci, když vše nešlo tak snadno, jak jsme si představovali. **Našli jsme taky slabiny našeho týmu**, takže pro příště bychom už věděli líp, na co si dát pozor. Užili jsme si závěrečnou konferenci.

ZŠ Jana Broskvy 1 / Ptačí hotel

Typ školy: základní škola, městská část Brno-Chrlice, spádová škola pro vesnice v okolí

Počet a věk žáků: 16 žáků ve věku 7.třídy (Poznávací klub)

Náklady: cca 4 000 Kč, z toho vlastní fundraising 3 000 Kč

Ostatní zpracované návrhy: Lavičky před školou
Veselý chodník

Průběh projektu:

Pan učitel se se svým **Poznávacím klubem** rozhodl pokračovat v aktivitách, které mohou měnit okolí školy. Stromy, které vysadili předchozí rok, už tolik péče nepotřebovaly, a tak se **zaměřili na bližší okolí školy**. Z různých nápadů pak nejzajímavěji vypadaly dva, které by zpříjemnily život nejvíce žákům a jejich rodičům, a jeden, který se zaměřil na ptáky. **Nápady byly představeny na školních stránkách** a učitelé, rodiče i žáci hlasovali v online hlasování.

Nesobeckost veřejnosti vybrala jako vítěze návrh na výrobu ptačího hotelu – **pomůže totiž ptákům najít bydlení** a žákům vznikne místo, kde mohou **pozorovat ptačí život v blízkosti školy**. Jakmile byl vítěz známý, vyvstala otázka, **jak zajistit víc peněz**. Tady se spojil Poznávací klub s Přírodovědným praktikem a uspořádal **Miniburzu, na kterou každý přinesl, co mohl** – vlastnoručně vyrobené šperky, marmelády, sazenice rostlin, knihy, které už přečetl... Výtěžek byl příjemný a na nákup materiálu na výrobu budek to stačilo.

Pořídila se prkýnka, ze kterých se budky stavěly jako stavebnice, a žáci je dle návodu sestavili. **Inspirováni barevnými domy** na sídlištích opatřili žáci své budky barevným nátěrem. Otázkou je, jak tyto barvy budou lákavé pro potenciální obyvatele budek. Aby to bylo víc B&B, přidali žáci ještě i jedno krmítko. Teď zbývá ještě počkat, až bude zabydleno, a začít pozorovat ptačí život.

Co se podařilo: Vybrat témata, která budou na dosah ruky. Sestavit budky i krmítka, **vzájemně si pomáhat ve skupině, zvládnout práci s různými nástroji** na zpracování dřeva. Výborně **načasovat termín Minibazárku** na den, kdy byly třídní schůzky – rodiče kromě schůzek navštívili i místo prodeje, což přineslo kýžený zisk.

Překážky a výzvy: Vymyslet něco nového, jiného než druhá skupina ze stejné školy, čas, administrativa.

Co na to děti: Díky projektu jsme se naučili **víc pracovat s grafickými programy** na počítači, **komunikovat s úřady**. Taky jsme zjistili, že dokážeme pracovat s nástroji – pila, kladivo, vrtačka.

ZŠ Jana Broskvy 2 / Ptačí budky kolem nás

Typ školy: základní škola, městská část Brno-Chrlice, spádová škola pro vesnice v okolí

Počet a věk žáků: 14 žáků 7.B (Přírodovědné praktikum)

Náklady: cca 4 000 Kč, z toho vlastní fundraising 3 000 Kč

Ostatní zpracované návrhy: Odpočinková zóna před školou
Popelnice k biotopu (Chrlický biotop)

Průběhu projektu:

Paní učitelka a děti z **přírodovědeckého praktika** se nechali inspirovat a zlákat druhou skupinou ve škole, která jeden miniprojekt měla úspěšně za sebou a druhým pokračovala v dalším roce. Co ale vymyslet **jiného než ta druhá skupina**? Něco na doplnění výsadby stromů u biotopu? Ve sběru a třídění nápadů pomáhala studentka na asistentské praxi, obdobně jako v Poznávacím klubu. Paní učitelce se tato praktikantka velmi hodila, dovedla podpořit i motivaci žáků k dalším aktivitám. Ani žáci nezháleli a poslali své nápady do on-line hlasování. **Veřejnost podpořila nejvíce plán na výrobu a zavěšení ptačích budek.**

I tato skupina potřebovala na svou práci **získat peníze**. Spojila se tedy s Poznávacím klubíkem a společně **uspořádali Minibazárek**, kde si kolemjdoucí mohli pořídit **různé výrobky žáků**. Výtěžek byl dostatečný na pořízení materiálu. **Kam s hotovými budkami?** Pro umístění si vybrali jiné místo než druhý tým, aby se mohlo srovnávat, které budky se budou ptákům zamlouvat více. Zda ty, které jsou umístěné ve skupině, **několik budek na jednom stromě**, nebo ty, které jsme umístili po jednom na strom. A jestli bude mít vliv i jejich barva. Nachystali jsme si tak **podmínky pro badatelskou práci v dalších letech.**

Co se podařilo: Díky průzkumu **lépe poznat okolí školy**, zorganizovat úspěšnou fundraisingovou akci – bazárek, vyrobit a zavěsit budky. **Domluvit se s dalším týmem na koordinaci.**

Překážky a výzvy: Vymyslet, jak podobný námět zpracovat **jinak než druhá skupina**. Dodržovat termíny. Vyplňování formulářů. Veřejné prezentování našeho projektů.

Co na to děti: Rozhodně bylo zajímavé sestavovat budky, nebylo to jednoduché ani s návodem. Naučili jsme se používat řadu nástrojů a postupů. **Zvládli jsme to technicky i esteticky.**

ZŠ Mokrá-Horákov / Posezení před školou - venkovní učebna, čekárna a herna

Typ školy: základní škola, vesnice cca 15 km od Brna

Počet a věk žáků: 29 žáků 2.–9. třída

Náklady: 8 000 Kč, z toho vlastní fundraising 5 000 Kč

Ostatní zpracované návrhy: Posezení na Skalce, Knihovničky (knihobudky) v obci

Průběh projektu:

Na podzim dostal **žakovský parlament podruhé** možnost se zapojit do projektu Pomáháme spolu mimo školu. Velká většina byla pro, protože **chtěla pokračovat v úspěšné akci** z minula. Jednak bylo potřeba zkontrolovat Stezku bosou nohou a případně ji opravit, jednak se objevila **hromada dalších nápadů**. Navíc už žáci věděli, že to prostě dokážou, tak měli větší chuť ve své aktivitě pokračovat. Stezka z minulého roku se stala častým cílem vycházek. Za svou ji přijali i občané, takže když se náhodou objeví nějaký problém, najde se ten, kdo ho přijde opravit (například odpadky v trase). Jedním z námětů bylo proto posezení na Skalce. **S dalšími náměty pomohla veřejnost**, kterou žáci oslovili **pomocí veřejné ankety**. Žáci je protřídili podle již známých kritérií a zůstaly tři.

Tvůrce informačního plakátu z loňska se osvědčil, i tentokrát byl **plakát jako od profesionálů**. S hlasováním přes různé informační kanály také nebyl problém, děti si vše zvládly domluvit na **společné schůzce se starostkou**. Co bylo nové a potřebné, byl **fundraising**, a ten proběhl **skvěle**. Nejprve proběhla **přednáška od Nadace Veronica**, aby děti vůbec tušily, co to fundraising je, jak ho dělat a jak ne. Z přehršle možností se nakonec spustila **akce Daruj tričko – kup si tričko**. Ta vynesla cca 5 000 Kč a mokerské šatníky se pěkně promíchaly.

Od dubna se již pilně sháněly palety a tady se projevila **výhoda vesnické školy** – bývalí žáci totiž neváhali **věnovat škole dřevěné palety, špulky od kabelů**, současní zaměstnanci zas **hrnkové rostliny** do květinových truhlíků u výherního posezení. V zapojení veřejnosti jsou mokerští mistři – na výrobě paletových posezení **pracovala po skupinkách celá škola**, rodiče a známí vozili materiál, místní knihovna celý projekt i fundraisingovou kampaň podpořila zapůjčením svých prostor. Za získané peníze se pořídily podsedáky a stolní hry, aby se pobyt venku pro děti stal samozřejmostí. Jako **herní kameny se použily nasbírané přírodniny**.

Co se podařilo: Dobrá komunikace s úřady, s firmami, komunikace v celém týmu. Podařená fundraisingová akce. Zvládnout údržbu starého i tvorbu nového projektu.

Překážky a výzvy: Čas a administrativa.

Co na to děti: Naučili jsme se komunikovat s úřady, hledat informace v katastrálních mapách, komunikovat se staršími i mezi sebou. O členech našeho týmu můžu říct, že nevím, co by nezvládli - podle mě zvládnou všechno, co si usmyslí.

ZŠ Řehořova / Ptačí budky a hmyzí hotely

Typ školy: základní škola, městská část Brno-Černovice

Počet a věk žáků: 6 členů 5.–8. třídy, Kroužek aktivního občanství

Náklady: cca 5 000 Kč

Ostatní zpracované návrhy: Květinový záhon před školou

Průběh projektu:

Na škole byl založen **Kroužek aktivního občanství a sociálního rozvoje**. Jeho cílem je učit děti všimnout si svého okolí a aktivně přispívat ke zlepšení nejen samotného prostředí, ale také **vnímat potřeby různě znevýhodněných skupin** lidí (akce pro seniory, nemocné, malé děti apod.). V tomto školním roce kromě aktivit pro seniory přijaly členky kroužku výzvu zúčastnit se projektu Pomáháme spolu mimo školu. **Dívky prošly většinu městské části**, zakreslily do mapky krizová místa. Společně přemýšlely nejen o tom, co je potřeba zlepšit, ale zároveň i o možnostech a svých schopnostech, které budou limitující pro další výběr. Protože jejich schůzky probíhaly ve dnech, kdy nebylo možné jít přímo na radnici, **napsaly společně oficiální informaci a žádost** s vysvětlením, aby se vědělo, že něco chtějí podniknout. Dočkaly se vstřícné odpovědi, a tak s pomocí veřejnosti vybraly téma, které bude nejen hezké na pohled, ale **bude pomáhat více tvorům**.

Vytipovaly přesněji lokality k umístění těchto drobných prvků. Z časových důvodů pak nevyráběly celou konstrukci, ale jen **sbíraly náplň do hmyzích hotelů**. Ze stejného důvodu skupina upustila i od fundraisingové aktivity. Do fáze naplňování a usazování hotelů **se podařilo zapojit více lidí**, většinou starších spolužáků a spolužaček, takže to byla nakonec povedená společenská akce. **Vše se zvládlo v termínu** a prezentace týmu na konferenci byla vtipná a výstižná.

Co se podařilo: Dodržovat potřebné termíny. I když to bylo náročné. Dokázaly jsme komunikovat na oficiální úrovni s úřady, vyhledávat potřebné informace na internetu, pracovat s rozpočtem.

Překážky a výzvy: Malý počet lidí v týmu, nemoci, čas schůzek, který nebyl ideální pro kontakty s úřady.

Co na to děti: Naučily jsme se respektovat to, že nemůže jít vždycky všechno podle plánu, být trpělivější a smířit se s tím, že nejde vždycky všechno tak, jak si to člověk představuje.

Biskupské gymnázium / Renovace trolejbusové zastávky

Typ školy: střední škola, vilová čtvrť, Brno-střed

Počet a věk žáků: 15 žáků IV.B – kvarta (jako 9. tř. ZŠ)

Náklady: cca 2 500 Kč

Ostatní zpracované návrhy: Zkrášlení plotu
Bibliobudka

Průběh projektu:

Skupina kvartánů **navázala na úspěšnou práci svých starších spolužáků**, kteří v předchozím roce chtěli zkrášlit nedalekou zastávku trolejbusu a její okolí. Přes mnoho úsilí se však k úpravám nedošlo, místo toho skupina vybudovala kvalitní přírodní posezení. Na tomto místě se (právě kvůli návaznosti a inspiraci) konala úvodní schůzka pro **nový tým**. Už při tomto setkání žáci dokázali jmenovat další místa, která by se dala vylepšit, **často se vše vracelo k té zastávce**.

Docela zásadním problémem se stalo hledání ideálního času pro schůzky a porady k projektu. Hybridní výuka, nezdařená spolupráce s prvním praktikantem, nemoci – elán polevil a **projekt se dostal do skluzu**. Naštěstí tu byli starší spolužáci, kteří se dokázali podělit o zkušenosti a povzbudit, od února také nový provázející student MU, který se s vervou ujal organizování a dokázal elán v žácích probudit. Žáci kromě vizí zkrášlení zastávky vytvořili další dva pěkné náměty. Ve veřejném **hlasování, kterého se zúčastnilo téměř 300 lidí**, ale nad knihobudkou se zelenou střechou a osázeným plotem zvítězila ona **problematická zastávka**. Evidentně i místní obyvatelé by rádi změnu. Leč někdy sebelepší úmysl nestačí.

Žáci získali kontakt a oslovovali majitele pozemku i Dopravní podnik města Brna, kteří by jakoukoli změnu museli schválit. A tady bohužel **naši mladí narazili** (stejně jako jejich předchůdci), jednání bylo zdoluhavé a nevstřícné. Nicméně když už miniprojekt získal podporu veřejnosti, **žáci se nevzdali** a hromadou hader, brusek, vody a čistících prostředků vyrazili alespoň ze zastávky umýt, co se dalo. I tímto zásahem **budka prokoukla**. Když ještě **přidali mobilní květináč**, který získali v rámci programu “Adopce zeleně”, a osadili jej rostlinami, které snesou sluneční úpal, bude teď radost čekat na spoj. Zastávku ještě čeká **nový nátěr**.

Co se podařilo: Vzkřísit upadající elán, zmobilizovat síly a projekt dokončit. Trefit se do potřeb obyvatel místa. Zapojit spolužáky jiných tříd – uspořádání výtvarné soutěže k podobě zastávky.

Překážky a výzvy: Zdlouhavé jednání s úřady, neochota dát žákům šanci zlepšovat okolí, nemoci, hledání společného času nad rámec vyučování.

Co na to děti: Zvládli jsme graficky projekt zpracovat, vytvořit web, zapojit další žáky naší školy. Chtěli jsme špinavou zastávku přemalovat a osadit truhlíky. Po spoustě papírování, domlouvání a necelých dvou měsících jsme však stále nedostali povolení zastávku pomalovat. Tak jsme se rozhodli, že zastávku alespoň vyčistíme, protože to, a na tom se všichni shodneme, si určitě zaslouží. Věříme, že jsme tím zdaleka neskončili.

Cyrilometodějské gymnázium a Střední pedagogická škola /

Lavička s povídkou

Typ školy: střední škola, vilová čtvrť, Brno-střed

Počet a věk žáků: 14 žáků, průřez více ročníky, Ekokroužek

Náklady: 5 000 Kč, z toho vlastní fundraising cca 2 000 Kč

Ostatní zpracované návrhy: Křížová cesta ve Wilsonově lese
Květinový ornamentální záhon

Průběhu projektu:

Škola, kde **pokračuje v projektu druhým rokem**. Vedoucí paní učitelka je stejná, žáci se trochu obměnili. Ekokroužek provázela šikovná studentka z MUNI, která rychle získala důvěru a nadšení žáků pro projekt. Až na jednu výjimku dívčí tým vymyslel několik nápadů. Bylo potřeba ověřit jejich proveditelnost – **kontaktovat Veřejnou zeleň města Brna** a probrat možnosti a omezení realizace všech nápadů a případně **upravit některé parametry**. Někdy stačilo vymyslet jinou konstrukci stojanu na zastavení křížové cesty, jindy místo drahé lavičky vyrobit vlastní posezení z dřevěných palet nebo posunout plánovaný ornament o 10 metrů vedle. Žáci dostali i doporučení, které druhy rostlin by byly pro daná prostředí vhodné.

Hlasování se rychle rozšířilo díky online propagaci, ale také díky **využití QR kódu na vytištěných plakátech** a místních zpravodajích. Lidi tak mohli rychle reagovat i jen pomocí mobilních telefonů. Hlasujících bylo přes 150 a **vítězem se staly lavičky s autorskými povídkami** jednoho z členů týmu. Zřejmě to byl dost originální nápad, aby zaujal. Takové posezení se čtením podnítl zvědavost a bude víc lákat k pobytu na čerstvém vzduchu. Než se však mohli čtenáři posadit, bylo potřeba získat materiál, případně peníze na něj. Tady **žáci využili příležitosti** – tradičního školního fotbalového turnaje o pohár sv. Jana Pavla II. Nachystali drobné pohoštění, občerstvení, které nabízeli divákům i hrajícím. Tímto způsobem **získali víc peněz na realizaci** svého miniprojektu. Květen a červen byl ve znamení řezání, broušení, lakování a nakonec montáže laviček a jejich **umístění na vybraném místě**. Pochopitelně s originálním stojánkem na zalaminovanou povídku.

Co se podařilo: Vymyslet originální nápady, domluvit si s úřady podmínky umístění a sehnat potřebný materiál. Využít nápadů kreativních spolužáků. Vyzkoušet si fundraising.

Překážky a výzvy: Těsně před realizací nebylo jasné, kde bude možné posezení umístit, majitel pozemku si to na poslední chvíli rozmyslel. Nicméně se podařilo získat náhradní, a asi ještě lepší místo, protože bude škole blíž.

Co na to děti: Byli jsme překvapení, jak rychle jsme lavice sestavili. Trochu nás mrzelo, že si výrobky nekupovalo moc lidí. Naučili jsme se, že se nemáme vzdávat, můžeme si pomáhat a radit. Učili jsme, jak formulovat srozumitelně své myšlenky a oslovit lidi, a také improvizovat, když se objeví nečekané překážky.

Přínosy projektu

Pro Rezekvítek i jeho partnery byl tento projekt inovativní v tom, že jsme žákům neřekli, co přesně mají dělat, ale dali jim příležitost pro vlastní nápady (úspěchy i neúspěchy). Poskytli jsme jim metodické vedení (proškolení a konzultace) a i finanční podporu pro realizaci jejich aktivit. Bylo na nich, jak naloží s možností využít ke spolupráci veřejnost v libovolné fázi projektu. Žáci se svojí činností vzdělávali (komunikační dovednosti, řešení problémů aj.) a současně inspirovali a podněcovali i další obyvatele k aktivnímu občanství zvelebením veřejného prostoru. Získané know-how, které je nyní podrobně sepsáno v tomto manuálu dobré praxe, Rezekvítek, Nadace Veronica i Masarykova univerzita v rámci své pedagogické práce využijí pro inspiraci dalším školám a subjektům i mimo Brno.

Co si z projektu odnesli žáci?

Poznali, že se už jako malí mužou pustit do velkých věcí a mohou mít vliv na prostředí, ve kterém žijí.

Naučili se, že vše je snazší, když se práce v týmu rozdělí. Zároveň je to nutilo vylepšovat vzájemnou komunikaci mezi sebou, spoléhat jeden na druhého.

Ověřili si, že je dobré práci naplánovat, stanovit termíny a začít s předstihem.

Zjistili, že když narazí na problém, se kterým si nevědí rady, můžou se obrátit na dospělé ve svém okolí. Pokud to zrovna není zkosnatělý úřad, pak ve velké většině se jim pomoci dostane.

Použijeme-li jejich vlastní slova, tak na otázku, **jaké tři věci se díky projektu naučili**, napsali:

- mluvit před hodně lidmi, lépe pracovat s počítačem, nebát se zeptat,
- komunikovat s lidmi, spolupracovat, stát si za svým názorem,
- komunikaci s úřady, okolím i svými blízkými, propagaci, zodpovědnost za hromadný nákup,
- že pro sázení květin je potřeba kontaktovat obecní technické služby,
- že úřady odpovídají na žádosti do 14 dnů,
- spolupráci s kolektivem, manuální práce, příspěvní přírodě,
- vzájemnou pomoc, aktivitu, komunikaci s úřady,
- nedělat věci na poslední chvíli – podepíše se na kvalitě; spolupráci; dotažení něčeho do konce přináší lepší pocit – nevzdávat se před cílem,
- sázet stromy a vyrábět lavičky, komunikovat s panem učitelem i jinde než ve škole a o výuce, spolupracovat se žáky z jiné třídy,
- vytrvalosti s výše postavenými lidmi, hájit svoje práva, nebát se sebevětších výzev,
- rozdělit práci, koukat se více kolem sebe, udělat věci dřív než bude pozdě,
- nebát se tolik neúspěchu a zkoušet věci dál.

Bez těch všech složitostí a překážek by to nebyla taková zábava a hlavně by to nebylo tak dobrodružné!

Bylo to super, stálo to za to!

Mám dobrý pocit z ostatních děcek.

Díky každému, komu na mém okolí záleží!

Nebylo to tak lehké, jak se zdálo.

Paráda! Klidně bych do toho šla znovu.

Jsem rád, že jsme to nevzdali.

Bylo to náročné, ale výsledek stál za to!

Ve vztahu k týmu spolužáků zjistili:

- že není snadné se shodnout,
- že stačí, když jeden začne něco dělat a tým namotivuje ostatní, kteří mu pomůžou,
- že se můžu spolehnout jen na někoho,
- že každý jsme trochu jiný a ne pro všechny je důležité to, co pro mě, a naopak,
- že všechno nemusím řídit sama, ale že jsme jeden tým,
- že jsme všichni jenom lidi, co do toho dáme, to z toho máme.

Největším překvapením pro žáky bylo:

- lenost některých žáků a zbytečné papírování,
- jak dlouho trvá úřadům něco odsouhlasit,
- že jsme to dokázali zrealizovat, i přes nepříznivé podmínky koronaviru,
- prezentování v kině,
- jak těžké je udělat (úplně od píky) "obyčejnou" lavičku,
- že se musí vyplňovat tak moc papírů,
- jak jsou někteří cizí lidé naprosto nezištně podporující,
- když jsem nezvládla krizovou situaci a byla nepříjemná na ostatní,
- kolik práce na to musíme vynaložit,
- že existuje tolik druhů ptačích budek.

Největší překážky, které bylo nutné překonat:

- nekomunikace úřadů,
- zdoluhavost byrokratických úkonů,
- vnitřní předpisy státních organizací, které znemožňují realizaci žákovských projektů,
- časové možnosti účastníků týmu (různé ročníky),
- časová flexibility (návštěva úřadů),
- motivace žáků (odpadlíci, různé zapojení v jednotlivých fázích projektu, celkové naladění školy a zvyklost projektů na škole).

Co si z projektu odnesli učitelé?

Učitelé se do projektu pouštěli s odvahou a obavami zároveň. Viděli v něm však velkou příležitost zažít s žáky něco nového a praktického. Pro některé školy to byl "jen" další projekt v řadě, pro jiné zas úplná novinka, takže se k tomu stavěli s různými zkušenostmi.

Za nejobtížnější moment často považovali nutnost všeho domlouvání a setkávání realizovat v online prostředí, ze začátku na to nebyly zvyklé děti ani pedagogové.

Během školního roku se to ale všichni naučili.

Překvapila je časová náročnost projektu – očekávali více samostatné práce žáků, ale to se lišilo podle věku žáků. V některých fázích učitel strávil nad projektem i víc než hodinu týdně, pak zase třeba několik týdnů nic. Průměrně to vycházelo přibližně na 1–1,5 hod týdně.

V závěrečné fázi učitelé svorně hodnotili práci svých žáků s obdivem a hrdostí, mile překvapení tím, co všechno jsou žáci schopní sami zařídit a vykonat.

Jaké Top objevy jste zaznamenali?

- Neskutečný zájem ostatních dětí, které nepatřily do akční skupinky.
- Do realizace se prací rukama zapojili i do té doby neaktivní studenti.
- I když to byl největší "fičák", tak nás to nejvíc bavilo, protože nakonec za námi konečně bylo něco hmatatelného vidět.
- Když se děčkám nechá "volnost", co všechno dokáží vymyslet a vytvořit – letáčky, video,...
- Žáci jsou schopni i online zvládnout celý projekt naplánovat, že jsou skvělý kolektiv.
- Byla jsem hrdá na své studenty na konferenci! Jejich vystoupení bylo věcné, skromné a velmi sympatické.

Další postřehy ke struktuře projektu:

- Byli jsme vděční za podporu a servis z Rezekvítku, za cenné rady a inspiraci i to, že když jsme cokoli potřebovali, brzo jsme dostali odpověď.
- Uspořádání konference byl skvělý nápad. Pro děti to byla velká výzva a zároveň motivace pro další jejich snažení.
- Ocenila jsem možnost díky konferenci vidět, s jakými překážkami se potýkali a následně vyrovnali žáci dalších týmů.

Co dělalo největší potíže:

- Nedařilo se nám dodržovat termíny a zpracovávat množství dokumentů, které byly požadovány.
- Těžké bylo setkávání ve virtuálním světě – nová zkušenost, ne moc dobrá (špatné soustředění dětí, omezená komunikace).
- Úplně jsme nezvládli využít a zpracovat výsledky myšlenkových map a zpětné vazby.
- Jednání s úřady.
- Povinná administrativa, do které se mi vůbec nechtělo.

Došlo mi, jak je to úžasné, když děti mohou "hmatat" plody své práce.

Překvapilo mě, že když se děčkám nechá "volnost", co všechno dokáží vymyslet a vytvořit samy.

Když to byl největší "fičák" tak nás to nejvíc bavilo, protože za námi konečně bylo něco hmatatelného vidět.

Byla jsem pyšná na naši „mladou skupinku“

Do realizace se prací rukama zapojili i do té doby neaktivní studenti.

Jsem hrdá na své studenty. Zvládli to skvěle.

Nečekal jsem, že moje první praxe bude projektová výuka. Běžně se s tím člověk nesetkává.

Byl to prima zážitek dojít s děckama ke konkrétnímu cíli.

Projekt mi přinesl mnohem víc trpělivosti.

Byl to pro mě střet s realitou, zkusit si vést třídu v projektu. Jsem ráda, že jsme to zvládli.

Co bychom ocenili, kdyby se podobný projekt měl opakovat:

- Rozhodně méně papírování.
- Širší zaměření projektů – nejen ekologická témata, ale třeba i nějaká společenská a dobročinná témata.
- Raději vybrat vítězný námět dřív, už ve fázi návrhů – žáci, jejichž nápad nebyl vybrán potom ztratili motivaci pomáhat ostatním s tím vítězným.

Šli byste do podobného projektu znovu?

- Určitě ano.
- Asi ano, s novou skupinkou žáků.
- Ne hned další rok, ale třeba jednou za dva roky by to bylo dobré; děti to moc bavilo a měly radost ze svého díla.
- Za naši školu to příští rok zkusí jiný učitel a jiná skupina žáků, kteří navážou na předchozí akci.

Jak jste byli spokojeni se spoluprací studentů MU v rámci asistentských praxí?

- Děti byly ze studenta nadšené, skvěle motivoval a táhnul skupinu dopředu.
- Se studentkou jsme měli potíže, nedařilo se nám se s ní spojit, pak svou účast kvůli rodině a covidu zrušila úplně.
- Naše studentka byla skvělá – zvládala organizovat společně i dílčí schůzky týmů, kromě práce na projektu dokázala v týmu pracovat s budováním vztahů a komunikace, zkrátka tým tmelit.
- Studentka pracovala samostatně s jednou třetinou žáků, když jsme byli ve fázi příprav tří projektů; ve fázi závěrečné velmi pomohla s administrativními úkony a propagací při realizaci.

Co si z projektu odnesli studenti MU?

Přínos projektu Pomáháme spolu mimo školu pro samotné studenty učitelství vidíme hned v několika rovinách.

Studenti si na škole v rámci své praxe osvojují učitelské kompetence a prvky projektového managementu. Od oslovení a formulace projektu, po aktivizaci žáků a práci s žákovským týmem. Každý tým má jinou skladbu členů, také jinou dynamiku. Napříč týmy se ukázalo, že právě rozložení projektu na celý školní rok, nutně naráží na období a dílčí aktivity, které se ukazují jako záživnější a nudné pro samotné žáky. Student a učitel pak potřebuje s touto dynamikou pracovat, připravovat doplňující aktivity, aby nepřišel o zájem žáků a úpadek členů v projektu.

Díky projektu Pomáháme spolu mimo školu se ukazuje, jak se stále v naší společnosti teprve učíme **společenské odpovědnosti** – umět si říct, co chceme, domluvit se s ostatními a prosadit si v rámci veřejného prostoru samotnou změnu. Ne všichni studenti již na školách zažili projektovou výuku, a proto i pro ně tato zkušenost může být nová. Nejen žáci ale také studenti se učí, co je potřeba k občanské odpovědnosti, možnosti budovat a starat své okolí podle svých potřeb. Co musí udělat k tomu, aby se “něco” změnilo, koho oslovit, s kým se domluvit. Že to není vždy lehké. Jak pracovat s odmítnutí úřadů nebo co dělat, když úřady nereagují na žádosti vůbec.

I díky **sdílení** na závěrečné konferenci se ale žáci mohli vzájemně inspirovat a podívat se, jak se dařilo ostatním týmům, jaké nápady měli, co vyzkoušeli. Také samotný přístup žáků, jak oni vidí své okolí, co by chtěli změnit, vylepšit, co by v blízkosti jejich školy mohlo fungovat lépe, také tím se jednotliví členové žakovských projektů, studenti a učitelé mohli vzájemně inspirovat a doplnit.

Pro studenta učitelství je v neposlední řadě samotné přímé **propojení praxe s žakovským kolektivem** a jeho organizací v harmonogramu projektu. Jsme proto rádi, pokud student může spolupracovat s učitelem a své zkušenosti mohou sdílet, učitel studenta učitelství s prvními zkušenostmi projektové výuky může provázet vyrovnávat se s přicházejícími úspěchy i neúspěchy.

Časová náročnost pro samotné studenty nebyla v úplném rozsahu samotné praxe – asistentská praxe-asistent pedagoga, tj. 60 hodin/semestr, studenti proto mohli docházet a být součástí výuky také v rámci jiných hodin a dalších učitelských činností v rámci školy. Rozsah čerpání hodin praxe k projektu odkazuje na harmonogram aktivit – v podzimním semestru (1. pololetí školního roku) studenti čerpali pro práci na projektu cca 20 hodin, v jarním semestru (2. pololetí) cca 40 hodin pro práci na projektu. To je i z toho důvodu, že převážně na jaře se již začalo s realizací a manuální prací výsledných produktů pro projekt (lavičky, budky, hmyzí hotely). Pravidelnost setkávání a společný cíl projektu se ukazuje jako silné pouto. Je ale potřeba čas a místo setkávání vyhovovalo rozvrhu žáků, studenta a učitele.

Z ohlasů vidíme zapojení studentů učitelství do projektu Pomáháme spolu mimo školu jako inspirativní a práci ve školách na podobných projektech jako důležitou. Studenti v rámci své praxe mohli pracovat na konkrétních žakovských projektech, získali bohaté zkušenosti a rozšířili si přehled o činnostech, jak pracovat s různorodou skupinou žáků. Díky podobným projektům si studenti osvojují učitelské kompetence, propojují svět školy s reálným životem a tím podporují sebeuvědomění i smysluplnost jejich budoucí profese.

Jsou to příležitosti, které nám pomáhají růst a jsou to také bariéry, kterým se čelíme.

Co říci závěrem?

Projekt Pomáháme spolu mimo školu má za sebou dva roky existence. Potýkali jsme se s různými překážkami, ale přes to všechno žáci za pomoci svých učitelů, asistence studentů učitelství a s konzultacemi od odborníků vymysleli a zrealizovali 18 originálních miniprojektů. Pokud Vás jejich práce inspirovala a chcete zkusit se svými žáky podobné dobrodružství, připomeňme si osvědčené postupy.

Krok 1: Oslovení a zapojení účastníků

Domluvte se předem na realizaci s vedením školy. Přiberte do týmu dalšího učitele. Pokud chcete využít pomoc studenta učitelství, dejte vědět co nejdříve ze začátku školního roku vedoucímu praxi na Pedagogické fakultě MU v Brně. Zvažte, jestli budete do projektu zvat skupinu žáků z jedné třídy, napříč ročníky nebo třeba ze zájmového předmětu.

Krok 2: Úvodní schůzka na seznámení s projektem

Ideální je, když se jí mohou zúčastnit všichni, kdo budou nadále spolupracovat. Hodí se i přítomnost konzultanta – odborníka, který může rychle reagovat na dotazy.

Krok 3: Myšlenkové mapy – průzkum vlastních dovedností

Ne nezbytná, ale zajímavá součást projektu. Ve spojení s průběžnou zpětnou vazbou podporuje uvědomění si vlastního rozvoje kompetencí v různých oblastech.

Krok 4: Průzkumy okolí, první nápady

Vydejte se do terénu jednotlivě, ve skupinkách nebo i všichni dohromady. Ptejte se lidí, co by rádi změnili. Nechejte se inspirovat podobnými projekty. Zaznamenejte vše, protože tyto nápady mohou být podkladem pro rozvoj obce, když je předáte místní samosprávě.

Krok 5: Výběr z nápadů, využití hodnotících kritérií

Využijte vodítko daných kritérií, přemýšlejte o časové i finanční náročnosti. Vzpomeňte si, že vyjádření od úřadů může trvat i týdny.

Krok 6: Vypracování dokumentace miniprojektů

Hledejte podklady, upřesňujte kresby, popřemýšlejte, jaký materiál a nářadí dokážete získat a jak. Jakými způsoby získat finance, které přesahují poskytnutý příspěvek?

Krok 7: Hlasování veřejnosti

Dejte o sobě vědět, představte své projekty veřejnosti a nechejte ji rozhodnout společně s vámi.

Krok 8: Realizace miniprojektů

Pozvěte veřejnost na pomoc, vyberte termín, ale mějte i zálohu pro lepší počasí.

Krok 9: Závěrečné předvedení výsledků

Sdílejte své výsledky – pochlubte se v místním tisku, na webu školy, obce, FB.

Krok 10: Udržitelnost, pokračování projektů

Nezapomeňte, že Vaše společné dílo bude potřebovat následnou péči – i tu si dopředu naplánujte a promyslete.

Přejeme Vám hodně pozitivních zážitků z plánování i realizace dalších projektů pro Vaše okolí.

Použitá literatura:

Děti dětem, Rezekvítek 2015, ISBN 978-80-86626-36-9

Příručka dobré praxe, Lipka, projekt Ekoškola - https://www.lipka.cz/soubory/sluzby-pro-skoly_na-web--f2553.pdf

ŠUŽ - Cesta labyrintem - https://www.lipka.cz/soubory/vzdelavaci_program_suz_metodika_labyrint_pracovni_verze--f11646.pdf

ŠUŽ - Od myšlenky k realizaci - <https://www.lipka.cz/soubory/skripta-od-myslenky-k-realizaci-projektu--f2323.pdf>

Bacigalupo M, Kampylis P, Punie Y and Van Den Brande L. (2016) EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework. EUR 27939 EN. Luxembourg (Luxembourg): Publications Office of the European Union; 2016. JRC101581

Potůček, M. a kol. Veřejná politika. Praha: SLON, 2005. ISBN 80-86429-50-4.

Kratochvílová, Jana. Teorie a praxe projektové výuky. 2006. vyd. Brno: MU Brno, 2006. 160 s. Pedagogická teorie, svazek 9. ISBN 80-210-4142-0.

Valenta, J. aj. Projektová metoda ve škole a za školou. Pohledy. Praha: Ipos Artama, 1993.

Doporučení rady o klíčových kompetencích pro celoživotní učení. (2018) dostupné z: [file:///D:/Users/%C5%A0karkov%C3%A1/Downloads/COM\(2018\)24_0.pdf](file:///D:/Users/%C5%A0karkov%C3%A1/Downloads/COM(2018)24_0.pdf)

RVP CZ: Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2017. Dostupný z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/ucebni-dokumenty>

Další zdroje:

<https://kisk.phil.muni.cz/kreativita/temata/myslenkove-mapy/jak-tvorit-myslenkove-mapy>

<https://www.dotacni.info/nadace-veronica-spolecne-pro-prirodu/>

<https://www.skolaprozivot.cz/O-programu.html>

<https://ekoskola.cz/cz>

<https://skoly.damenavas.cz/vice-informaci/>

<https://kap.kr-jihomoravsky.cz/public/programs/1/pages/72>

